Másfél évszázad lapjain.[1] Megnyitóbeszéd az Orvostudományi Értesítő 150 éves jubileumára rendezett kiállításon

Tisztelt Elnök Asszony, kedves Kiállításszervezők, Hölgyeim és Uraim!

Mindig szívesen jövök az orvostársadalom körébe, és megtiszteltetés számomra, hogy ezen az estén az Erdélyi Múzeum-Egyesület nevében köszönthetem Önöket.

Egy folyóirat lapjai rendszerint könyvtári polcokon, kötetekbe kötve várják olvasóikat. Ma este kiléptek onnan, és tárlókba kerültek, ahol nemcsak gondolataik, hanem papírjuk, betűjük és címlapjuk is mesél arról a korról, amelyben születtek. Így válik a tudomány története látható tárggyá – és ez egy kiállítás legnagyobb ajándéka.

Már a címlapok változása is külön történet. Az 1876-ban a Kolozsvári Orvos-Természettudományi Társulat szakületeinek beszámolóiként indult Értesítőtől az Orvos-Természettudományi Értesítőn és az Erdélyi Múzeum-Egyesület Orvostudományi Szakosztályának munkájáról szóló Értesítőn át vezet az út a mai Orvostudományi Értesítőig. A változó címek mögött egy állandó törekvés húzódik meg: a tudás rögzítése, megosztása és megőrzése.

Másfél évszázad lapjain járunk – és ezek a lapok többet őriznek a tudományos eredményeknél. Mögöttük ott vannak elődeink kérdései, megfogalmazott kételyei és az a meggyőződés, hogy amit feltártak, megfigyeltek és megértettek, azt érdemes közölni, megvitatni és továbbadni. Egy tudományos folyóirat valójában beszélgetés, amely nemzedékeken át folyik.

Ennek a beszélgetésnek a hangját őrzi a kiállítás mellé készült emlékkötet is, amely tizenkét írást emel ki az 1876 és 1921 között megjelent lapszámokból. Lapjain megszólal Góth Manó (1848–1895), aki 1879-ben Semmelweis Ignác (1818–1865) tanát ismertetve sürgette az aszeptikus eljárás bevezetését a szülészetben; Bókay Árpád (1856–1919), aki 1886-ban nem szakmai közönségnek beszélt a védőoltásokról, Jennertől Pasteurig[2], néhány évvel később pedig a veszettség elleni gyógyszeres kísérletek kudarcát is nyíltan vállalta, mert úgy látta, hogy a negatív eredmény is becses azok számára, akik a kérdést tovább

[1] Elhangzott 2026. november 12-én Marosvásárhelyen, a Maros Megyei Múzeum Történeti Osztályán (Marosvásárhelyi Vár), az *Orvostudományi Értesítő – másfél évszázad lapjain* című időszakos kiállítás megnyitóján, a Magyar Tudomány Napja Erdélyben rendezvénysorozat keretében.
[2] Edward Jenner (1749–1823), Louis Pasteur (1822–1895).

kutatják. Purjesz Zsigmond (1846–1918) 1881-ben megjelent előadását Hippokratész gondolatával zárta: „*ott, hol az orvosi tudomány virágzik, honol az emberszeretet is*”. E szavak ma is érvényesek.

Sebesi Hanna, a fiatal kutatónemzedék képviselője, a kötetben „*Előszó helyett*” írt soraiban arra hívja fel a figyelmet, hogy elődeink nemcsak eredményeket, hanem gondolatmeneteket is közöltek. Írásaik éppen attól váltak maradandóvá, hogy a tudományos pontosság mellett a fogalmazás igényességének és a gondolkodás szabadságának is helye volt bennük. Jó tudni, hogy a fiatal nemzedék így olvassa őket.

Sokat jelent számomra, hogy erre a beszélgetésre a Magyar Tudomány Napja Erdélyben ünnepi alkalmán és itt, Marosvásárhelyen kerül sor. A kolozsvári kezdetektől a mai marosvásárhelyi szerkesztőségig vezető út azt mutatja: a tudás ott marad meg, ahol egy közösség vállalja a gondját.

Ez a folytonosság az emlékkötet egyik szerzőjének életútjában is tetten érhető. Mátyás Mátyás (1888–1956) 1917-ben még kolozsvári tanársegédként közölt az Értesítőben, 1948-tól haláláig pedig a marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Intézet sebészeti tanszékét vezette.

Az Értesítő hasábjain 1917-ben magyar nyelven közölte vizsgálatait a kolozsvári belgyógyászati klinika tanársegéde, Iuliu Haţieganu (1885–1959) is. 1919-ben ő lett az akkor létrejött kolozsvári román egyetem orvosi karának első dékánja, nevét ma a város orvosi és gyógyszerészeti egyeteme viseli. Erről szól a kiállítás háromnyelvű címe is: múltunk tudományos öröksége közös, és annál értékesebb, minél többen fordulnak felé kíváncsisággal.

Ehhez a közös örökséghez az Értesítő a maga sajátos módján járul hozzá: anyanyelven. Százötven éve teszi lehetővé, hogy az erdélyi magyar orvosok, gyógyszerészek és kutatók a saját nyelvükön fogalmazzák meg kérdéseiket és eredményeiket, s ezáltal a magyar orvosi szaknyelv is élő, gyarapodó nyelv maradjon. Mindez nem magától értetődő: nemzedékek munkája, kitartása és hűsége tartotta fenn. Ezért ma nemcsak egy folyóirat múltját ünnepeljük, hanem azt a közösséget is, amely tovább írja a történetét.

Köszönöm mindazoknak, akik ezt a kiállítást létrehozták: Sipos Emese főszerkesztőnek, Mezei Tibornak, Májai Erzsébetnek, Sebesi Hannának, Szatmári

Szabolcsnak, Szilágyi Tibornak és Kovács Zsoltnak, valamint a Maros Megyei Múzeumnak, hogy otthont ad neki. Hívom Önöket, lapozzanak bele ebbe a másfél évszázadba – lassan, figyelmesen, ahogyan egykor szerzői a világot vizsgálták.

Az *Orvostudományi Értesítő – másfél évszázad lapjain* című kiállítást ezennel megnyitom.

Marosvásárhely, 2026. november 12.

Bitay Enikő,
az Erdélyi Múzeum-
Egyesület elnöke